

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için **Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.** "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir gift." – Rabi Sacks

Vaethanan

Küçük, Değerli Bir Halk

Vaethanan *Peraşasının* sonlarına doğru önemli bir ifade vardır. Bu ifade öylesine sade ve göze batmayan bir biçimde geçer ki bazen farkına bile varmayabiliriz. Ancak o kadar kapsamlı sonuçları vardır ki Tora'da şu ana kadar baskın görünen izlenime meydan okumakta, Tanah'taki, Yisrael halkına ilişkin imaja tamamen yeni bir görünüm kazandırmaktadır.

Tanrı'nın şefkatini size yönlendirmesi, tüm halklardan kalabalık olduğunuz için değil; zira siz, tüm halklardan [nüfusça daha] az olansınız.

Devarim 7:7

Oysa şimdiye kadar duyduğlarımız böyle değildi. Bereşit'te Tanrı, Atalara, soylarının göklerdeki yıldızlar gibi, deniz kıyısındaki kumlar gibi, toprağın tozu gibi, sayılamayacak kadar çok olacağına dair söz vermişti. Avraam yalnızca tek bir ulusun değil, çok ulusun babası olacaktı. Mısır'a indikleri zaman yalnızca yetmiş kişiden oluşan antlaşma ailesi hakkında Şemot'un başında, "verimliydiler; kaynarcasına çoğaldılar ve çok çok güçlendiler. Ve ülke onlarla doldu" (Şemot 1:7) sözlerini okuruz.

Devarim kitabında, Moşe Bene Yisrael'i üç kez "gökteki yıldızlar kadar çok" diye tarif etmektedir (Devarim 1:10, Devarim 10:22, Devarim 28:62). Daha sonra da, Kral Şelomo "seçmiş olduğun halkın – hesap edilemeyecek ve sayılamayacak kadar büyük bir halkın" arasında bulunduğunu söylemektedir (Melahim I 3:8). Peygamber Oşe "Bene Yisrael'in sayısı, denizin ölçülemeyen ve sayılamayan kumu kadar olacak" (Oşe 2:1) demektedir.

Tüm bu metinlerde – ve başkalarında – vurgulanan nokta, halkın sayısal büyüklüğüdür. Öyleyse Moşe'nin, halkın küçüklüğünden bahseden sözlerini nasıl anlamamız gerekmektedir? Targum Yonatan bunu sayısal açıdan değil, öz-imaj yönünden açıklar. Bu doğrultuda ifadeyi "tüm halklardan [nüfusça daha] az olan" değil, "tüm halkların en alçakgönüllüsü" şeklinde çevirir. Raşi de Avraam'ın "Ben toz ve külden ibaretim" ve Moşe ile Aaron'un "Biz neyiz ki?" şeklindeki sözlerini aktararak benzer bir açıklama yapar.

Raşbam ve Hizkuni daha doğrudan bir açıklama önererek Moşe'nin, Bene Yisrael'i, Kenaan/Yisrael Ülkesi'nde savaşmak üzere oldukları yedi ulusla karşılaştırmakta olduğunu yazar. Tanrı, Bene Yisrael'i, yerel halklara göre daha az nüfusa sahip oldukları gerçeğine rağmen zafere ulaştıracaktır.

Rabenu Bahya önce Rambam'dan alıntı yapar. Buna göre Tanrı'nın, Evrenin Kralı'nın, Kendi halkı olarak dünyanın en kalabalık halkını seçmesini bekledik; zira "Kalabalık halk içindedir kralın görkemi" (Mişle 14:28). Oysa Tanrı öyle yapmamıştır. Dolayısıyla Bene Yisrael, Tanrı onları, küçük bir halk olmalarına rağmen *am segula*, yani Kendi özel hazinesi olarak seçtiği için olağanüstü derecede talihli bir halk olduklarını bilmelidirler.

Bunun ardından Rabenu Bahya, kendisini, Devarim'in farklı yerlerinde Yisrael'in hem tüm halkların en *küçükü* hem de "gökteki yıldızlar kadar kalabalık" olduğunu söyleyen Moşe'nin sözlerindeki çelişkiyi çözüme kavuşturmak için

daha karmaşık bir açıklama vermek zorunda hisseder ve bunu varsayımsal bir ifade olarak izah eder: Evet, kalabalıksınız; *amatüm halkların en küçüğü olsaydınız bile* Tanrı yine de sizi seçerdi.

Sforno basit ve doğrudan bir açıklama yapar: Tanrı bir ulusu Kendi onuru uğruna seçmiş değildir. Öyle yapmış olsaydı, kuşkusuz, güçlü ve kalabalık bir halk seçerdi. Yaptığı seçimin onurla hiç ilgisi yoktu, tamamen sevgiyle ilgiliydi. Ataları, Kendi Sözü'ne kulak vermeye istekli oldukları için sevmiştii; bu nedenle onların çocuklarını da sevmektedir.

Yine de, bu pasukta, Yahudi tarihinin büyük bir bölümü boyunca yankılanan bir şeyler vardır.

Tarihi açıdan bakıldığında Yahudiler küçük bir halk ola gelmişlerdir ve hâlâ da öyledirler: günümüzde dünya nüfusunun yüzde birinin beşte birinden daha az nüfusa sahiptirler. Bunun için iki sebep vardır. İlki, çağlar boyunca sürgün ve zulüm sonucunda, bir yandan katliam ve pogromlarda öldürülen Yahudilerce doğrudan, diğer yandan da zulümden kaçınabilmek amacıyla, özellikle on beşinci yüzyılda İspanya'da ve on dokuzuncu yüzyılda Avrupa'nın genelinde din değiştirenler tarafından dolaylı olarak ödenen ağır bedeldir (işin trajik yanı, din değiştirmek bile işe yaramamıştır; ırka dayalı antisemitizm her iki durumda da devam etmiştir). Günümüzdeki Yahudi nüfusu, Hadrianus hiç olmasaydı, haçlılar hiç olmasaydı ve antisemitizm hiç olmasaydı olabileceğinin yalnızca küçük bir parçasından ibarettir.

İkinci sebep, Yahudilerin başkalarını kendi dinlerine geçirmeye çalışmamış olmalarıdır. Bunu yapmış olsalar, sayısal olarak Hristiyanlığa (2,2 milyar) veya İslam'a (1,3 milyar) yakın bir nüfusa sahip olabilirlerdi. Aslına bakılırsa, Malbim, pasuğumuz hakkında buna benzer bir sonuç çıkarmaktadır. Önceki pasuklar, Bene Yisrael'in yedi ulusun yaşadığı bir ülkeye girmek üzere olduğundan bahsetmiştir: Hitiler, Girgaşiler, Emoriler, Kenaaniler, Periziler, Hiviler ve Yevusiler. Moşe halkı bu halklarla karışık evlilikler yapılmaması konusunda uyarır, ama bunun sebebi ırksal değil, inançsaldır: "Zira oğlunu ardımdan ayıracak ve [evlatların] başkalarının tanrılarına ibadet edecektir." Malbim bizim pasuğumuzu Moşe'nin Bene Yisrael'e yönelik bir uyarısı olarak açıklar: Karışık evlilikleri, Yahudilerin nüfusunu arttıracığı gerekçesiyle meşrulaştırmaya

çalışmayın. Tanrı kalabalık nüfusla ilgilenmemektedir.

Yahudilerin başkalarını kendi inançlarına geçirmek istemiş olabilecekleri bir an olmuştur (elbette bunu yaptıkları bir örnek vardı. Haşmonay Koen-kralı I. Yohanan Hurkanus, Edomilere zorla din değiştirtmiştir. Herod onlardan biriydi). Söz konusu dönem, birinci yüzyıl Roma İmparatorluğu'ydu. Yahudiler imparatorluğun yaklaşık yüzde onunu oluşturuyorlardı ve onların inanç ve yaşam tarzlarının çeşitli yönlerine hayranlık duyan çok sayıda Romalı vardı. Helenist dünyanın pagan ilahları cazibe ve inandırıcılıklarını yitiriyordu ve Akdeniz çevresindeki merkezler boyunca bireyler Yahudi uygulamalarını benimsiyorlardı. Ne var ki, Yahudiliğin iki özelliği, yollarının üzerinde engel teşkil ediyordu: *mitsvalar* ve *berit mila*. Sonuçta Yahudiler, saflarına yeni insanlar katmak uğruna kendi yaşam şekillerinden ödün vermemeyi seçtiler. Yahudiliğe sempatiyle bakan Helenist bireyler, bunun yerine çoğunlukla Pavlus'un Hristiyanlığını benimsediler. Tarih boyunca istikrarlı bir şekilde Yahudiler kendilerine sadık olmayı ve nüfuslarını arttırmak uğruna ödünler vermektense küçük bir halk olarak kalmayı tercih etmişlerdir.

Acaba neden İlahi Takdir veya insani seçim veyahut her ikisi, Yahudi halkının mutlak küçüklüğüyle neticelenmiştir? Buna oldukça basit bir açıklama önerilebilir: Belki de Tanrı, Yahudi halkı kanalıyla, insanoğullarına, "Büyük olmak için kalabalık olmanıza gerek yok" mesajını vermektedir. Uluslar, ebatlarına değil, insanlık mirasına yaptıkları katkılara göre değerlendirilirler. Bunun en ikna edici kanıtı, Yahudiler kadar küçük bir ulusun, peygamberler, Koenler, şairler, filozoflar, bilgeler, kutsal insanlar, *alaha* uzmanları, *agada* üstatları, kanunnameciler, açıklama otoriteleri, rabiler ve *roş yeşivalardan* oluşan sürekli bir ırmak üretebilmiş olmasının yanında, aynı zamanda dünyanın en büyük yazarlarından, sanatçılarından, müzisyenlerinden, film yapımcılarından, akademisyenlerinden, entelektüellerinden, doktorlarından, hukukçularından, iş insanlarından ve teknolojik mucitlerinden bazılarını da çıkarabilmiş olmasıdır. Nüfuslarına tamamen orantısız bir şekilde, Yahudiler, geçmişte olduğu gibi şimdi de adaletsizlikle mücadele eden hukukçular, yoksullukla mücadele eden ekonomi uzmanları,

hastalıklarla mücadele eden doktorlar ve cehaletle mücadele eden öğretmenler olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

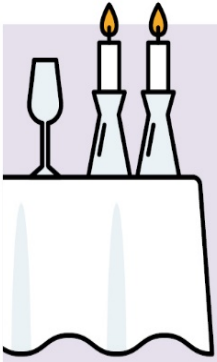
İnsan ırkının manevi ve ahlaki ufuklarını genişletmek için büyük nüfusa ihtiyacınız yoktur. Bambaşka şeylere ihtiyacınız vardır: bireyin değeri ve onuruna dair bir bilinç; insanın dünyayı dönüştürebilme potansiyeline olan inanç; herkese, alabileceği en iyi eğitimi sunmanın önemini kavrama; hepimize insanlığın genel durumunu iyileştirmeye yönelik ortak bir sorumluluğun parçası olduğumuzu hissettirme çabası; ve hayal kırıklıkları ve yenilgiler karşısında yılmadan, yüksek idealleri gerçek dünyada hayata geçirmeye yönelik bir irade.

Dünyada bunun, Yisrael devletinde Yisrael halkı arasındaki kadar belirgin olduğu başka yer yoktur: medyada sürekli karalansa ve dünyanın çoğu tarafından hor görülse de, bu halk, sanki İbranice dilinde “olanaksız” diye bir sözcük yokmuşçasına, her yıl tıp, tarım, teknoloji ve

sanat dallarında insani mucizeler üretmeye devam etmektedir. Dolayısıyla, Yisrael’in talihsizliği hakkında kendimizi endişeli ve morali bozuk hissettiğimiz zamanlarda, Moşe’nin sözlerine geri dönmekte fayda vardır:

Tanrı’nın şefkatini size yönlendirmesi, tüm halklardan kalabalık olduğunuz için değil; zira siz, tüm halklardan [nüfusça daha] az olansınız.

Küçük mü? Evet. Ve hâlâ, eskiden Bene Yisrael’in olduğu gibi, “sizden daha büyük ve daha güçlü uluslar” tarafından sarılmış halde. Ama o küçük halk, tarihin kanunlarına meydan okuyarak, dünyanın en büyük imparatorluklarından daha uzun yaşamıştır, yaşamaktadır ve hâlâ insanlık için bir ümit mesajı taşımaktadır. Büyük olmak için kalabalık olmak zorunda değilsiniz. Kendinizi sizden daha büyük bir güce açarsanız, kendinizden daha büyük hale gelirsiniz. Yisrael bu mesajı dünyaya taşımaya bugün de devam etmektedir.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Farklı olmanın bir zayıflık değil de güç olduğunu hissettiğiniz bir zamanı hatırlıyor musunuz?
2. Popüler olmadığı zaman bile kendi değerlerine sahip çıkan birine hiç tanık oldunuz mu?
3. Yisrael’in hikâyesi bugün size nasıl ilham veriyor?